

Owady

Henryk Kot

PIERWSZE STWIERDZENIE KAŁUŹNIKA ŻÓŁTONOGIEGO *HYDROCHARA FLAVIPES* (STEVEN, 1808) (COLEOPTERA: *HYDROPHILIDAE*) NA NIZINIE PODLASKIEJ

W dniu 25 VI 2007 r. odłowiono dwa okazy kałużnika żółtonogiego *Hydrochara flavipes* w małej sadzawce o rozmiarach 6 x 20 m położonej w obniżeniu terenu w otoczeniu pól i łąk koło wsi Pruszyń (gm. Siedlce, pow. siedlecki).

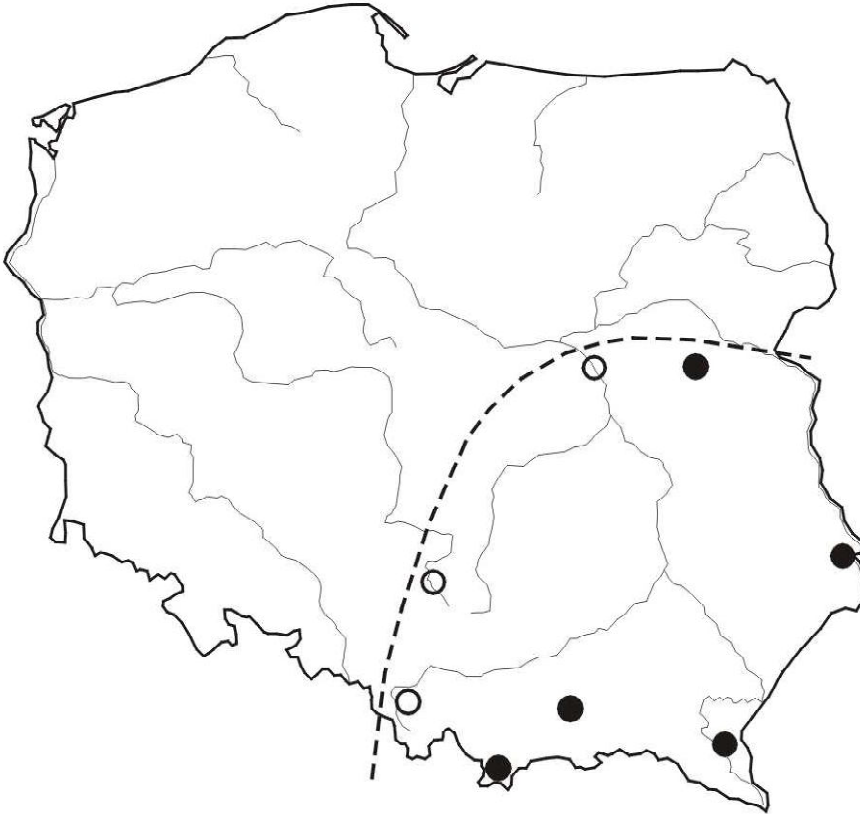
Zbiornik ten nie wysychał w okresie letnim, a jego brzegi były porośnięte roślinnością wodną. Odłowiono tu także kilka osobników kałużnika biegaczowatego *H. caraboides* oraz znaczną liczbę chrząszczy wodnych z rodziny pływakowatych *Dytiscidae*. Jest to pierwsze stwierdzenie tego gatunku na Nizinie Podlaskiej (wg podziału Polski na krainy - Burakowski *et al.* 1976). Wszystkie znane stanowiska tego gatunku położone są w południowo-wschodniej części kraju. Stanowisko z okolic Siedlec przesuwają o 180 km w kierunku północnym współczesną granicę zasięgu kałużnika żółtonogiego w Polsce.

Ostatnie stwierdzenia kałużnika żółtonogiego, zarówno te z południowej części kraju jak też położone bardziej na północ, (okolice Hrubieszowa i Siedlec), być może wskazują na ekspansję gatunku w kierunku północnym. Wyraźne zmiany klimatyczne w Europie (ocieplenie klimatu), mogą sprzyjać rozprzestrzenianiu tego południowego chrząszcza, a dotychczasowe obserwacje wskazują, że jest to możliwe.

Kałużnik żółtonogi, jest średniej wielkości chrząszczem wodnym (długość ciała 11-16,5 mm) należącym do rodziny kałużnicowatych *Hydrophilidae*, podrodziny *Hydrophilinae*. W Polsce występuje 106 gatunków z tej rodziny należących do 21 rodzajów, w tym 27 gatunków spotykanych bardzo rzadko, a 14 rzadko (Przewoźny 2004). Dziewięć gatunków uważanych jest za zagrożonych (Pawłowski *et al.* 2002).

Polskę zasiedlają dwa gatunki z rodzaju *Hydrochara*: wspomniany już kałużnik żółtonogi oraz nieco większy (13-18,5 mm) kałużnik biegaczowaty. Ten ostatni odławiany jest dosyć często, szczególnie w małych zbiornikach wód stojących, silnie zarośniętych roślinnością wodną i szuwarową. Oba gatunki są podobnie ubarwione, a można je odróżnić po budowie wyrostka przedpiersia, który u kałużnika biegaczowatego posiada kolec skierowany do tyłu, natomiast na wyrostku drugiego gatunku kolec nie występuje. Cechą dodatkową jest ubarwienie ud, które u kałużnika

żółtonogiego są koloru żółto-białego, natomiast u kałużnika biegaczowatego są ciemne, co najwyżej (u niektórych osobników) lekko rozjaśnione.

Ryc. Rozmieszczenie stanowisk kałużnika żółtonogiego *Hydrochara flavipes* w Polsce, ● – stanowiska współczesne, ○ – stanowiska historyczne, - - - - orientacyjna granica zasięgu

Fig. Distribution of the sites of the beetle *Hydrochara flavipes* in Poland, ● - present sites, ○ - historical sites, - - - - approximate range boundary

Kałużnik żółtonogi jest gatunkiem zasiedlającym zachodnią Azję, południową Europę i północną Afrykę (Egipt i Maroko). Wg Katalogu chrząszczy palearktycznych (Lobl, Smetana 2003), zasiedla większość państw Europy południowej. Z państw sąsiadujących z Polską wykazany z Czech, Niemiec, Ukrainy i Słowacji. Najbardziej na północ wysunięte stanowisko tego gatunku znajdowało się na Łotwie, ale dane te

pochodzą sprzed 100 lat (Telnov 2007). Brak jest informacji o współczesnym występowaniu w tej części Europy.

W Polsce spotykany bardzo rzadko. Pierwsze pewne stwierdzenia pochodzą z roku 1865 z okolic Warszawy (Hildt 1914), z miejscowości Jastrząg pow. Myszków (Lgocki 1908) oraz Drogomyśli pow. Cieszyn (Reitter 1870, Burakowski *et al.* 1976). W ostatnich latach wykazany z Tatr (Mielewczyk 1990), Beskidu Zachodniego (Trzeciak 2000), Bieszczad (Przewoźny i Lubecki 2004) oraz doliny środkowego Bugu (Gródek koło Hrubieszowa - Przewoźny *et al.* 2005). W.w. stanowiska znajdują się w 6 krainach wyznaczonych w Katalogu Fauny Polski (Burakowski *et al.* 1976). Są to: Nizina Mazowiecka (Hildt 1914), Wyżyna Krakowsko-Wieluńska (Lgocki 1908), Beskid Zachodni (Reitter 1870, Trzeciak 2000), Tatry (Mielewczyk 1990), Bieszczady (Przewoźny i Lubecki 2004) oraz Wyżyna Lubelska (Przewoźny *et al.* 2005).

Warto zwrócić uwagę na ten gatunek w trakcie terenowych badań hydrobiologicznych. Jest on na tyle duży i charakterystyczny, że trudno go przeoczyć w trakcie odłowów, a zebrane informacje mogą być bardzo przydatne do opisu ekspansji gatunku, o ile taka nastąpi w najbliższych latach. Odłowione okazy znajdują się w zbiorach autora.

Dziękuję Koledze Markowi Przewoźnemu za uwagi do tekstu.

Literatura

- Burakowski B., Mroczkowski M., Stefańska J. 1976. *Chrząszcze Coleoptera - Adephaga prócz Carabidae, Myxophaga, Polyphaga: Hydrophiloidea*. Kat. Fauny Pol., Warszawa, XXIII, 4:1-307.
- Hildt L. 1914. *Krajowe owady wodne. Hydrocanthares*. Pam. Fیزیogr., Warszawa, 22 (III): 1-131.
- Lgocki H. 1908. *Chrząszcze (Coleoptera) zebrane w okolicy Częstochowy w Królestwie Polskiem w latach 1899-1903*. Spraw. Kom. Fیزیogr., Kraków, 41, II: 18-151.
- Lobl I., Smetana A. (Eds.) 2003. *Catalogue of Palaearctic Coleoptera. Vol. 1: Archostemata Myxophaga Adephaga*. Apollo Books, Stenstrup, Denmark.
- Mielewczyk S. 1990. *Kałużnik żółtonogi, Hydrophilus flavipes Steven, 1808 (Coleoptera, Hydrophilidae) w Tatrach Polskich*. Przeg. Zool., 34 (2-3): 281-282.
- Pawłowski J., Kubisz D., Mazur M. 2002. *Coleoptera Chrząszcze*. W: Głowaciński Z. (red.) Czerwona Lista Zwierząt Ginących i Zagrożonych w Polsce. IOP PAN, Kraków: 88-110.
- Przewoźny M. 2004. *Kałużnicowate (Hydrophilidae)*. W: Bogdanowicz W., Chudzicka E., Pilipiuk I., Skibniewska R. (red). Fauna Polski - charakterystyka i wykaz gatunków. Muz. i Inst. Zool. PAN, Warszawa, 1, 149-151, 156-158.
- Przewoźny M., Lubecki K. 2004. *Nowe stanowiska rzadziej spotykanych przedstawicieli wodnych chrząszczy (Coleoptera: Dytiscidae, Sperchidae, Hydrophilidae) w Polsce*. Wiad. Entomol. 23, 4: 215-220.

- Przewoźny M., Buczyński P., Mielewczyk S. 2006. *Chrzęszcze wodne (Coleoptera: Adephaga, Hydrophiloidea, Byrrhoidea) doliny Bugu w województwie lubelskim (południowo-wschodnia Polska)*. Nowy Pam. Fizjogr. Warszawa 4, 1-2: 23-54.
- Reitter E. 1870. *Uebersicht der Käfer-Fauna von Mähren und Schlesien*. Verh. Naturf. Ver. Brunn, 8, 2: III-VIII, 1-195.
- Telnov D. 2007. *Species recorded for Latvia after the publication of the Check-list of Latvia beetles (Insecta: Coleoptera)*. Informacje internetowe.
- Trzeciak A. 2000. *Nowe stanowisko Hydrochara flavipes (Steven) (Coleoptera, Hydrophilidae) w Beskidzie Zachodnim*. Wiad. Entomol., 19 (1): 53.

Adres autora:

Henryk Kot, Zakład Planowania Przestrzennego i Badań Ekologicznych „EKOS”, 08-110 Siedlce, ul. R. Traugutta 8, e-mail: ekos@siedlce.cc

THE FIRST RECORD OF THE BEETLE *HYDROCHARA FLAVIPES* (STEVEN, 1808) (COLEOPTERA: HYDROPHILIDAE) IN THE PODLASIAN LOWLAND

Summary

On 25 VI 2007, two individuals of the beetle *Hydrochara flavipes* were captured in a small pond near Siedlce, central-eastern Poland. So far, this species was recorded from 7 sites and 6 faunal regions in south-eastern Poland, of which 3 sites are historical, dating back to the turn of the 19th century, and 4 exist at present. The observation from Siedlce surroundings is the 8th record of this species from Poland and the 1st from the Podlasian Lowland. At the same time, this is the northernmost site of this species at present.